## 1.5 Presentatie droogte.

**Vragen en antwoorden naar aanleiding van de presentatie van de heer Kruit.**

De heer ***Kruit*** merkt op dat op een hete dag (ver boven de 30 graden) er zomaar 9,5 miljoen kuub water kan verdampen. Om het in verhouding te zetten: in een heel droog jaar wordt er 40 à 50 miljoen kuub water onttrokken door boeren.
Mevrouw ***Nooijen*** vraagt of dat de verdamping is van oppervlaktewater.
De heer ***Kruit*** antwoordt ontkennend. Het is de potentiële verdamping zoals het KNMI die meet. Het gaat dan om bodem en vegetatie.
Mevrouw ***Rijken*** wil weten of het KNMI ook rekening houdt met de bebouwing die er jaarlijks bijkomt, want daardoor komen er minder gewassen en minder groen.
De heer ***Kruit*** zegt dat daarmee geen rekening wordt gehouden in de methode die het KNMI daarvoor heeft ontwikkeld.
Hij merkt op dat in verband met de droogval veel blauwalgwater is ingelaten vanuit de rijkskanalen en de Maas. In 2018 is de Oeffeltse Raam nog drooggevallen. Dat is nu voorkomen door een inlaatkanaal te bouwen. Er is wel sprake van een dilemma: geen water of dit water. Vooralsnog is gekozen voor dit water.
Mevrouw ***Nooijen*** waarom is dat een dilemma? Van dit water gaan weliswaar dieren en planten dood, maar droog is nog erger.
De heer ***Kruit*** erkent dat droog nog erger is, maar het ingelaten water is toxisch, giftig, ook voor het waterleven. Het is in ieder geval giftig voor mensen en honden. Je moet je appels er niet mee besproeien. Hij toont het beeld dat je zou krijgen als je geen water zou aanvoeren. Dat is een probleem waarmee De Dommel te maken heeft, want dat heeft geen aanvoer en geen vasthouder van water.
De heer ***Van Zinderen*** vraagt of dit beeld ook zou bestaan als de Sambeekse inlaat er niet zou zijn.
De heer ***Kruit*** antwoordt dat, als die aanvoer er niet was en de Maas zou geen afvoer hebben en alles dicht zou moeten, er geen opties meer zijn om de polders op peil te houden en een beetje stroming erin te houden. Zonder aanvoer heb je geen handelingsperspectief.
De heer ***Van der Laan*** wil weten of er iets bekend is over de verhouding tussen de verdamping en de afvoer. Als je op de Strabrechtse Heide bijna op het maaiveld zit en je duikt ineens een halve meter of meer weg, wat is dan het aandeel van de afvoer?
De heer ***Kruit*** antwoordt dat de Strabrechtse Heide een systeem heeft met nauwelijks waterlopen, dus de afvoer heeft niet zo'n grote invloed. Hetzelfde geldt voor de Maashorst; ook daar zijn weinig waterlopen en is er dus beperkte afvoer. Die afvoer is dus veel minder van invloed dan bijvoorbeeld in het Aa-dal of in de polder of in andere gebieden met een grote slootdichtheid. Hier is het echt een systeem van neerslag en verdamping. De Kleine Aa heeft zijn bron ergens op de Strabrechtse Heide; die heeft ook al acht maanden geen afvoer.
Spreker stelt dat op het moment dat het grondwater daalt, je water in je waterloop ook daalt. Met andere woorden: je grondwater is bepalend voor hoeveel water er in die waterloop staat.
Mevrouw ***Vos*** meent dat het oppervlaktewater bepalend is voor de grondwaterstand. Maar nu hoort zij dat het net andersom is.
De heer ***Kruit*** wijst erop dat in de polder het oppervlaktewater heel bepalend is voor de

grondwatersituatie. In het vrij afwatergebied is het grondwater bepalend voor je oppervlaktewater. Het gaat dan om de bron en kwelwater, maar het kan gebeuren dat er geen kwel meer is.
Hij stelt dat het steeds meer de vraag is of Nederland qua klimaat bij Noord- of bij Zuid-Europa hoort of precies op de grens zit. Hij weet niet wat de toekomst is, maar wel dat het warmer wordt en er dus meer verdamping komt. Bovendien is duidelijk dat droogte en extreme waterval problemen zijn geworden.
De heer ***Aarts*** merkt op dat er nu heel erg naar Nederland wordt gekeken, maar hij begrijpt dat ten aanzien van verdroging en vernatting misschien wel belangrijker is wat er in Zwitserland en Oostenrijk gebeurt, want daar komt het water vandaan.
De heer ***Kruit*** is het daarmee helemaal eens. Als het veel warmer wordt en de sneeuwvoorraad en gletsjervoorraad in de Alpen smelten, heeft dat effect op de Rijn. Als het veel warmer wordt in Frankrijk, heeft dat effect op het brongebied van de Maas. Als er in de Ardennen veel meer verdampt, heeft dat effect op de Maas. Als Nederland zo afhankelijk is van de grote rivieren, moet het ook kijken waar het water vandaan komt. Het klimaat kent nu eenmaal geen grenzen.
De heer ***Aarts*** vindt dat Nederland ook moet kijken naar de effecten van opvang en vasthouden van water op strategische punten.
De heer ***Kruit*** erkent dat, maar als je bovenstrooms alles vasthoudt, heb je er benedenstrooms last van. De scheepvaart op de Rijn is cruciaal, dus andere landen hebben er belang bij dat er tot Bazel water in de Rijn staat.
De heer ***Leenders*** wijst erop dat dit waterschap meer te maken heeft met de Maas, een rivier die in de zomer netjes wordt gestuwd. Natuurlijk moet je rekening houden met de scheepvaart, maar de Rijn is eigenlijk een natuurlijk stromend watersysteem. Je ziet de effecten op de verlaging van de grondwaterstand tot 20 kilometer buiten de Rijnbak. Is het een idee om als de wiedeweerga de Rijn te voorzien van stuwen om hem in te richten als een soort regenwaterrivier? Dan is het water veel gecontroleerder te beheersen en heb je er in de zomer veel langer plezier van. Zijn beeld is dat sturing en de stuwen keihard nodig zijn om het oppervlaktewater erin te houden.
De heer ***Kruit*** vindt dat een vraag voor het rijk. Hij wijst er wel op dat dit voor de scheepvaart uitermate onhandig is.
De heer ***Leenders*** wijst erop dat de grondwaterstanden in het midden van het land veel harder zakten dan de grondwaterstanden bij de Maas.
De heer ***Kruit*** stelt dat de Rijn een van de drukst bevaren rivieren ter wereld is. Als je daar overal stuwen in legt, heeft dat enorme consequenties voor de scheepvaart. Dat is maar één belang, maar toch.
De heer ***Den Breejen*** komt terug op de afhankelijkheid van de rivieren. Hetzelfde geldt natuurlijk ook voor Duitsland. Hij heeft afgelopen zomer drie weken aan de Moezel gezeten in Duitsland en in Frankrijk. Daar was blauwalg en bijna geen scheepvaart meer. Ook in Duitsland is het streven om water vast te houden. Het probleem wordt steeds groter, doordat het Rijnwater ook wordt benut door andere landen.
De heer ***Kruit*** bevestigt dat en ziet hetzelfde tussen Spanje en Portugal. Op veel plekken in de wereld is er een waterverdelingskwestie tussen landen. Daarom zijn er een internationale Rijncommissie en een internationale Maascommissie. Er is een Maas-afvoerverdrag waarin heel keurig is geregeld tussen Vlaanderen en Nederland, hoe zij het water verdelen. Hij pleit ervoor ook voor de Rijn zo'n verdrag op te stellen. Maar dat is niet het pakkie-an van Aa en Maas. Hier wordt de schaarste eerlijk verdeeld.

Mevrouw ***Nooijen*** merkt op dat er in Zuid-Spanje maar 300 tot 400 mm per jaar valt en daar kunnen ze nog steeds wat voedsel produceren, hoewel hier meer voor hun wordt geproduceerd dan andersom. Misschien moet het AB eens in Zuid-Spanje kijken hoe daar het water wordt vastgehouden.
***De voorzitter*** vindt dat een goed idee voor de volgende periode.
De heer ***Buis*** maakt zich zorgen over de verzilting van de Maas. Eigenlijk zou daar ook een extra stuw richting de zee moeten worden ingezet om het zeewater meer tegen te houden en dat stuk tussen Cuijk en de volgende stuw nog te kunnen bufferen. Bij meer verdroging krijg je anders meer zeewater binnen. Hij snapt niet waarom dat nog niet gebeurt.
De heer ***Van de Pol*** vraagt of bij het voldoen aan de KRW-normen in de droge periodes minder sprake zal zijn van blauwalg.
De heer ***Kruit*** antwoordt dat het met blauwalg een ingewikkeld concept is. Blauwalg is heel gevoelig voor temperatuur, stroming in het water en voedingsstoffen. Het zijn bacteriën, die gedijen daar lekker. Als het water schoner is en er meer stroming is, zou er minder blauwalg moeten zijn.
Mevrouw ***Vos*** vraagt of het lastig is geweest het water binnen het gebied te verdelen in de afgelopen droge zomer. Of is dat soepel verlopen?
De heer ***Kruit*** zegt dat het waterschap veel ervaring heeft met watertekorten en verdelingskwesties. Er is geprotocolleerd, zoals hij al vele jaren samen met collega's doet. Er wordt gericht verdeeld. Daarbij wordt gekeken waar bijvoorbeeld de ecologische waarde zit voor de sloten; daar gaat dan wat meer water bij. De Peel is categorie 1 verdringingsreeks, dus ook daar gaat water naartoe. Dus verdelen op basis van schaarste en van de prioriteiten op dat moment.
De heer ***Leenders*** wijst erop dat hij in de vakantietijd heeft gevraagd naar een vergelijking tussen de watersystemen. Hij wil weten of daar nog een antwoord op komt.
Een andere vraag is wat een acceptabel watertekort is waarop Aa en Maas moet richten. Je kunt wel zeggen dat er geen sprake mag zijn van een neerslagtekort, maar dat is een utopie. Wat voegt bijvoorbeeld de waterfabriek die hij nog verder uitgewerkt wil zien, toe in dergelijke discussies?
Mevrouw ***Hendrickx*** ziet een andere insteek dan in het verleden. Van piekbelasting, piekbuien en afvoeren is het nu "voorraad" geworden. Dat is cruciaal. Deze presentatie vindt zij heel waardevol. Zij wordt er echt stil van, want omdat zij kinderen heeft, is dit een groot punt van zorg voor haar. Een bestuurlijke vraag is waar de mogelijkheden liggen voor het waterschap om nog een stapje extra te doen. Is dat het uitvoeringsprogramma?
Europa is natuurlijk heel belangrijk. Zij vraagt zich af of er binnen Europa ook goed wordt gekeken hoe die landen dat met elkaar kunnen oplossen in de toekomst.
Het verhaal over de smeltende gletsjers zat wel in de presentatie, maar dat ging niet zozeer over het probleem dat daar ontstaat. Zij verzoekt daarover nog iets te zeggen.
De heer ***Kruit*** erkent dat de gletsjers voor Nederland een probleem vormen, maar niet zozeer voor Aa en Maas, omdat de Maas geen gletsjerrivier maar een regenwaterrivier is. De gletsjers stoppen niet met smelten zolang de temperatuur niet daalt. Hij vindt dat de Europese samenwerking, bij voorbeeld in de internationale commissies, wat meer body moet krijgen.
Mevrouw ***Hendrickx*** vraagt of er, gezien de stand van zaken en de snelheid van de klimaatverandering, een commissie is in Europa die zich nu al buigt over een goede waterverdeling.
De heer ***Kruit*** antwoordt dat, voorzover hij weet, dat niet het geval is.
De heer ***Kerkhoff*** merkt op dat in het afvoerverdrag-Maas sprake is van 25 kuub per seconde. Maar een belangrijk deel komt van de Roer, vanuit de bruinkoolmijnen die Duitsland binnenkort wil

sluiten. Is het dan meteen een probleem als die afvoer bijna naar nul gaat, ondanks dat verdrag?
De heer ***Kruit*** stelt dat de Roer deze zomer 7 à 8 kuub geeft bij Roermond. Die gaan er dan vanaf, maar dat heeft geen invloed op die 25 kuub, maar benedenstrooms is 8 kuub een substantieel deel, zodat het beter zou zijn als daarvoor ander water wordt gebruikt. De Rijn wordt genoemd, maar omdat die meer afvoer heeft, is dat lastig.
De heer ***Van der Laan*** vraagt wat de heer Kruit zou adviseren als oplossing als die zich niets hoeft aan te trekken van het lastige bestuur en andere mensen. Wat zou dan diens meest effectieve tip zijn om de watervoorraad aan te vullen?
De heer ***Kruit*** vindt dat een gevaarlijke vraag, die hem al eerder is gesteld. Hij heeft toen geantwoord dat er drie oplossingen zijn: dempen, dempen en dempen. Maar daarvan is hij teruggekomen door de extreem natte situatie. Er moeten afvoermogelijkheden blijven, maar je moet zorgen dat je ze maximaal vertraagt. En iedereen moet minder uit het grondwater gebruiken. Dat is een speerpunt, want je kan niet ongebreideld door blijven groeien. Verder moeten er scherpere keuzen worden gemaakt hoe je het gebied indeelt; welke functie waar. Want als je alles droog moet houden, wordt het heel lastig. Verder streven naar slim water vasthouden zonder je afvoermogelijkheden te beperken, want die nattigheid is er ook. Dat zijn ruimtelijke en dus politieke keuzen.
De heer ***Van Zinderen*** zegt dat hij gisteren op televisie van een wijze man heeft gehoord dat er wat meer naar de buren in België moet worden gekeken, omdat die voorlopen op wat in Nederland wordt gedaan met drinkwater. Wellicht is dat, net als bij de Maas, mogelijk bij een kop koffie.
Mevrouw ***Hendrickx*** meent dat iedereen zich wel realiseert dat er keuzen mogelijk zijn en dat er keuzen moeten worden gemaakt. Zij verzoekt de portefeuillehouder naar aanleiding van deze presentatie tot een gesprek te komen met het AB of tot een maatregelenpakket. Zij wil weten wat de bestuurlijke lijn is en of er nog een bepaalde aanpak volgt. Wordt het AB nog meegenomen in een oplossingsrichting?
De heer ***Van Dijk*** wijst erop dat er de afgelopen jaren natuurlijk niet niks is gedaan. Aa en Maas is al tien jaar bezig om het systeem aan te passen. Er staan op internet mooie timelaps waarin het werkgebied in één beeld wordt gevangen met de waterschappen aan de oost-, west- en noordzijde. Dan is te zien dat er alleen sprake is van verdroging. In Spanje is natuurlijk wel een deel van de oplossing te vinden; namelijk water vasthouden, water vasthouden en water vasthouden. Dat kun je gedeeltelijk in de ondergrond doen en daar loopt het programma al voor. In de toekomst is er niet aan te ontkomen om ook daar waterbuffers aan te leggen. Natuurlijk moet er ook minder worden onttrokken en daarvoor bestaat in Brabant het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg (BBG) met de droogteagenda. Zoals bekend heeft de landbouw daar als eerste een stap gezet om 30% te reduceren de komende jaren. De industrie heeft haar bijdrage ook al geleverd. Dan houd je nog één belangrijke partij over en dat is Brabant Water. Ook dat zal moeten reduceren. Dus er wordt aan gewerkt. Hij staat natuurlijk open voor welke suggestie dan ook om te implementeren.
Mevrouw ***Hendrickx*** vindt dat dit op een andere manier moet terugkomen. Complimenten van Water Natuurlijk, want er gebeurt van alles. Maar het is haar wens om met het AB te bekijken wat er extra kan worden gedaan om het scenario af te remmen. Zij vraagt de portefeuillehouder dat voor te bereiden in de commissie.
De heer ***Van Dijk*** wijst erop dat er een watersysteemanalyse wordt voorbereid. Hij stelt voor om op basis daarvan dat gesprek aan te gaan.
***De voorzitter*** vindt het zinvol om dit te koppelen aan een inhoudelijk agendapunt. Hij bedankt de

heer Kruit voor zijn presentatie. (Applaus.)